Шыфр:___________________________

Колькасць балаў:_________________

Месца:__________________________

Зацвярджаю

Намеснік старшыні
арганізацыйнага камітэта,
намеснік Міністра адукацыі

___________ В.А. Будкевіч

«12» ____________ 2013 года

ЗАКЛЮЧНЫ ЭТАП XXIX РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І
«БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Брэст, 2013 г.

10 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	**Усяго**
Балы											

Варыянт І

Заданне 1. Падкрэсліце правільныя напісанні ***Е*** і ***Э*** ў запазычаных словах.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Бэжавы – бежавы, кібернэтыка – кібернетыка, купе – купэ, пепсі-кола – пэпсі-кола, маянез – маянэз, брунет – брунэт, віце-прэзідэнт – віцэ-прэзідэнт, дзепрэсія – дэпрэсія.

Заданне 2. Запішыце па ***2 розныя*** словы беларускай мовы, утвораныя ад наступных лацінскіх слоў.

Узор: *civis ‘грамадзянін, дзяржава’ – цывілізацыя, цытадэль.*

Максімальная колькасць балаў – 6.

Лацінскае слова	**Словы ў беларускай мове з гэтымі каранямі**
nauta ‘марак’	
dico ‘гаварыць, называць’	
fixi ‘прымацоўваць’	

Заданне 3. Запоўніце табліцу, склаўшы і запісаўшы 2 сказы, у якіх ***АДТАГО / АД ТАГО*** выконваюць розную сінтаксічную ролю.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Сказ	Часцінамоўная прыналежнасць *АДТАГО / АД ТАГО*	Сінтаксічная роля *АДТАГО / АД ТАГО*
1)		
2)		

Заданне 4. Запішыце значэнне фразеалагізмаў з кампанентам ***ГАЛАВА***.

Максімальная колькасць балаў – 10.

Фразеалагізм	Значэнне фразеалагізма
браць у галаву штосьці	
вецер гуляе ў галаве	
выкінуць з галавы	
дайсці сваёй галавой	
карона з галавы не зваліцца (не ўпадзе)	
мець галаву на плячах	
на сваю галаву	
перакладаць з хворай галавы на здаровую	
прытуліць галаву	
сам чорт галаву зломіць	

Заданне 5. Падкрэсліце назоўнікі мужчынскага роду.

Максімальная колькасць балаў – 4.

Бязь, жмудзь, каламазь, кегель, лебедзь, пастараль, сажань, скрыжаль, цвіль, цюль.

Заданне 6. Рашыце сэнсавыя прапорцыі.

Максімальная колькасць балаў – 3.

Добры : (x_1) __________________ = любоў : нянавісць = (x_2) _______________ : грубы = надзейны : (x_3) __________________.

Заданне 7. Гэты вядомы беларускі пісьменнік, этнограф, краязнаўца, фальклырыст, журналіст, тэатральны крытык, які ў самыя змрочныя часы нашай гісторыі адстойваў самабытнасць і таленавітасць свайго народа і спрыяў папулярызацыі фальклорнай спадчыны беларусаў сярод адукаваных чытачоў, з'яўляецца аўтарам самай значнай самастойнай беларусазнаўчай лексікаграфічнай працы першай паловы XIX ст.

У прадмове да яе лексікограф піша, што імкнуўся пазнаёміць навуковыя колы Расіі з беларускай мовай, якая сама па сабе і створаныя на ёй пісьмовыя помнікі, вусныя паданні і легенды могуць даць даследчыкам багаты матэрыял для высвятлення асобных пытанняў мовы, гісторыі і, наогул, культуры іншых славянскіх народаў, перш за ўсё рускага, бо захоўваюць у сабе многа рэштак сівой даўніны.

Запішыце прозвішча аўтара і назву гэтай працы.

Максімальная колькасць балаў – 2.

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: ____

Заданне 8. Пісьмова адкажыце на наступныя пытанні.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 бал за кожны правільны адказ).

1. Каго з беларускіх пісьменнікаў называлі "наш Дастаеўскі"?

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: Кузьма Чорны

2. Каму прысвяціў Я. Купала наступныя радкі: *"Чутка йграеш, гулка йграеш / Ты на скрыпачцы сваей, / К небу з думкай падлятаеш, / Шчасця зычыш для людзей"*?

Запішыце імя гэтага пісьменніка.

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: Цётка (Алаіза Пашкевіч)

3. Пра гэты твор Я. Купала сказаў: *"У гэту п'есу я ўклаў усё лепшае, што было ў маёй паэзіі і прозе".*

Як называецца гэты твор?

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: „Раскіданае гняздо"

4. Каму з герояў "Пінскай шляхты" В. Дуніна-Марцінкевіча належаць наступныя трапныя выказванні, прыказкі: *«здаровы, як рыжыкі баровы»*; *«уехаў у нерат – ні ўзад, ні ўперад»*; *«даганяючы не нацалуешся»*; *«калі абора цячэ, — гаспадыня бліны пячэ, а калі гумно цячэ, — гаспадар з хаты ўцячэ»*; *«млын меле — мука будзе, язык меле — бяда будзе».*

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: Куторга

Заданне 9. . Запішыце нумары правільных сцверджанняў.

Максімальная колькасць балаў – 5.

1) З герояў "Пінскай шляхты" характарыстыка *"Ён вельмі сярдзіты, бо адзін вус калом угору стаў"* адпавядае Пісулькіну. Кручкову

\+ 2) Максім Танк – "пясняр заходнебеларускіх барыкад".

3) Звесткі пра жыццё і асветніцкую дзейнасць Е. Полацкай дайшлі да нас з "Аповесці мінулых гадоў". Жыцце Е. П.

\+ 4) У творах М. Гарэцкага раскрываецца трагедыя чалавека ў гады Першай сусветнай вайны.

\+ 5) У структуру "Шляхціца Завальні" Яна Баршчэўскага ўваходзіць апавяданне "Плачка".

6) У выніку першай паездкі М. Багдановіча на Беларусь у 1911 г. ім быў напісаны цыкл вершаў "Мадонны". „Места", „Старая Беларусь"

\+ 7) Амфібрахій – трохскладовая стапа з націскам на другім (сярэднім) складзе.

8) Ф. Багушэвіч карыстаўся псеўданімам Яська-гаспадар з-пад Барысава. Вількі

\+ 9) Заснавальнікам рэнесанснага гуманізму ў беларускай літаратуры з'яўляецца Ф. Скарына.

10) Першы паэтычны зборнік Янкі Купалы – "На прасторах жыцця". Жалейка

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: ____

Заданне 10. Перад вамі *цэнтон* – верш, складзены з урыўкаў розных твораў аднаго ці некалькіх паэтаў.

Запішыце імёны і прозвішчы аўтараў асобных радкоў і назвы твораў, адкуль яны ўзятыя.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Падаюць сняжынкі –
дыяменты -росы,
Падаюць бялюткі
за маім акном.

П.Трус Дзесяты пацалунак

Што ім тыя пагоды паўднёвыя!
Што ім пышны платанавы рай,
Калі клічуць іх далі сасновыя
І азёрны рабінавы край!

Ставер „Жураўлі на Палессе ляцяць

Я верую, бясплодна не засне,
А ўперад рынецца, маўляў крыніца,
Каторая магутна, гучна мкне,
Здалеўшы з глебы на прастор прабіцца.

М.Багд. „Санет“

АЎТАРЫ І НАЗВЫ
ІХ ТВОРАЎ: ______________________